

על תיכנון מבני הרפת במשק הקיבוצי

(בעקבות הכנס המקצועי השנתי שהוקדש למבנים)

בסככות הקיימות, בשיפורים ותיקונים כגון: אי-בוסים נוספים ליד גדר החצרות, רצועת באטון בעומק 2 מ' מאחורי איבוסים אלה, או תחליף למקום המנוחה, באם הוא נגזל ע"י ריצפות חריצים, המוקמות מאחורי השולחן. הוצאות אלה אינן מופיעות בתיכנון הרפת, אבל הן מחויבות המציאות. למה איפוא להציע למשק הרוצה להוסיף מבנה, להמשיך ולבנות באותה שיטה? סוף סוף, בעיית השיוויון בשיכון, אינה מטרידה את חברת הפרות. לאותם משקים שברשותם שטח חים דומים, כדאי ללכת בעקבות משק "שלוחות", אך גם ליתר המשקים יש לתכנן הפרדה בין שטח האכילה לבין שטח המרבץ, וכן "שולחן" צר, המותאם לחידושים בהגשת המזון, כגון סרט נע או חלזון. רצוי גם שיבחנו בתחנת הנסיונות את מידת השימושיות של "תאי-מנוחה" (free-stall).

עם ריבוי העדרים המונים מעל ל-200 חול-בות, מן ההכרח להציע תכנית לריכוז ההמלטות. שוב אין מדובר ברפת המלטה, המיועדת להכיל כ-10% ממספר החולבות. רפת כזו, על תאי הבידוד לחולות רחם, מהווה מקום עבודה נוסף שאין עוד צורך בו עם המצאת התרופות האנטיביוטיות. נחוצים תאי המלטה פשוטים, כשהחליבה נעשית בביתן החליבה בלבד, והזבל מפונה מהתאים ע"י דחפור, יחד עם יתר הסככות. נחיצותם של תאים אלה באה לא רק בשל המקרים בהם נחוצה עזרה בהמלטה, או סיבוך עקב קדחת חלב, אלא גם משום שבידוד הפרה בעת ההמלטה מקל על הטיפול בוולד, ובעיקר — בהבאתו לשתיית הקולסטרום מייד אחרי היוולדו.

לעומת זה, הופיע בתיכנון מבנה אחר, שהגיע הזמן להוציאו מנוף הרפתות. המדובר בסככה לכלובים, פרט לאלה המיועדים לפיטום (בשר לבן). יש לחדול מכליאת השגר בכלובים; הנזק מהשלשולים הקלים, העלולים להופיע, למרות השימוש בתחליפי חלב סטאיריליים, הוא לאין

בה בשעה שהמרכז לחקר הבנייה הכפרית פעל גדולות לשיכלול שיכון של הבקר במשק המושבי, נותרה הבעיה ללא פתרון מניח את הדעת במשק הקיבוצי, פרט לביתני החליבה. חבל שדווקא בשעה זו, כשמשקים קיבוציים רבים הולכים ומרחיבים את עדריהם, לאחר קיפאון של שנים, לא הופיעה, בהרצאה המרכזית על הרפת הקיבוצית, תכנית אלטרנטיבית לסככה קונבנציונאלית (7 מטר מכל צד כמקום אכילה ומנוחה לפרה, ו-4 מטר "שולחן" באמצע).

נכון, אמנם, שאין פתרון אחיד, שיהיה הטוב ביותר בכל התנאים, אבל פיתרון גרוע הוא גרוע בכל מקום. השאלה: ריפוד עמוק או ריצפת חריצים, היא מקומית בלבד, בהתאם לכמויות הרפד המצויות, אבל מכל מקום, אין להציע ריצפת חריצים כמקום מנוחה בלעדי לחולבות, אפילו נניח שהדוגמאות השליליות שהובאו, אינן אלא תוצאה של ביצוע גרוע.

לדעתי, השאלה המרכזית היא, אם להמשיך בכלל בבניית הסככות השיגרתיות, או ללכת בעקבות משק שלוחות, אשר אור עוז, והקים את המכלאה הפתוחה ("קוראל").

מה רע איפוא בסככה? — ממשטח "השולחן", התופס חלק נכבד מהסככה, וחלק נכבד עוד יותר בהוצאות הבנייה שלה, רק רבע — 50 ס"מ מכל צד — משמש את הפרות: בעיקרו אין "שולחן" זה אלא כביש מכוסה גג, שהטרקטורים והעגלות העוברים בו, מזכים אותו בעפר ובעוד "תוספות" מיותרות, יחד עם המספוא. יתר על כן, הם אף גורמים לתעסוקה נוספת בטאטוא הכביש, ולאחר מכן בסילוק אותן תוספות. שאף הפרה הסבלנית ביותר לא תבלע אותו, למקום המרבץ של הפרות. בכלל, ליקויה העיקרי של הסככה הוא בכך שהפרה מזהמת את מקום המרבץ שלה בשעת האכילה. ה"כביש" אף מטריד את מנוחת הפרות, וחוסם את האווירור בסככה. כדי למנוע תקלות אלה, השקיעו משקים רבים סכומים נכבדים, ובעל-כורחם ימשיכו וישקיעו גם להבא

המכלאה בשלוחות

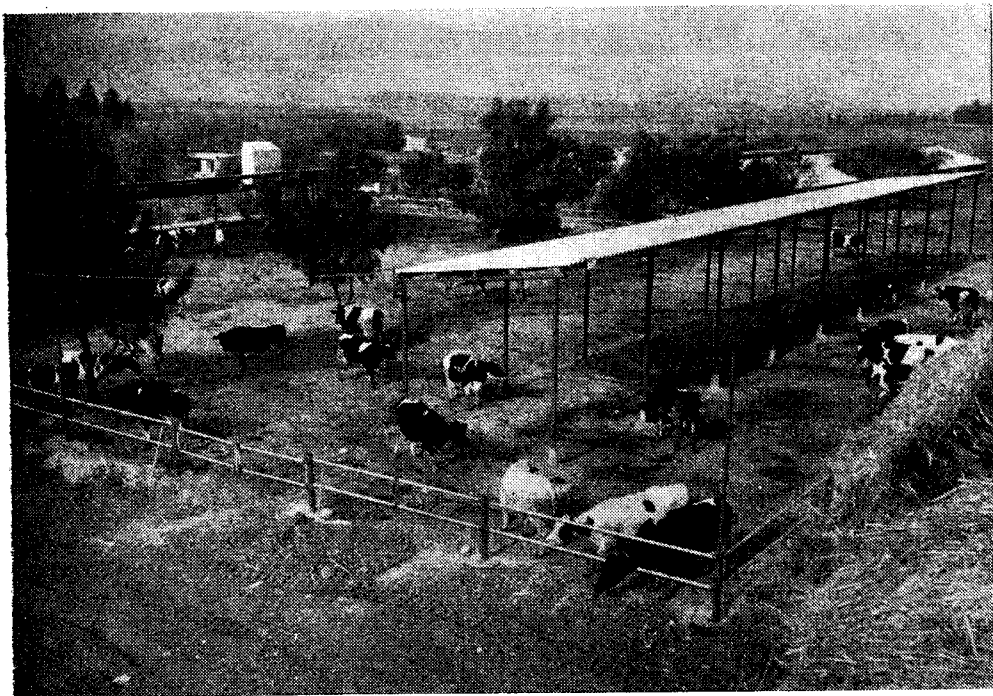
שעות מספר למרבץ ותייבש אותו. חצר המכלאה צריכה להיות מרווחת ושטחה שיהיה מנוקז ומותקן יפה כדי שלא ייקור מים בשלוליות. בשלוחות הקפידו על כל הכללים האלה ואמנם המכלאה שלהם מתאימה לתפקידה בצורה מושלמת. השטח לפרה בסככת המרבץ הוא 3.6 מ"ר; האיבוסים מצויידים במיתקן לכליאת הבהמות; שולחן ההאבסה הוא ברוחב 4 מטר; כן סודרו טוב מיתקני מייחשתיה. ממדי המכלאה הותאמו כך שלכל פרה יש כ־40 מ"ר שטח. קרקע החצר כוסה ב־1500 מ"ק עפר כדי לחזק ולייצב ככל האפשר את מבנהו. מכלאה כזו נראית מתאימה ביותר לאיזורי בית-שאן ועמק הירדן בצפון ולמשקים בנגב ובערבה. בקליפורניה מקובלת שיטת שיכון זו לבקר אף באיזורים בהם יורדים 500 מ"מ גשם

משק שלוחות לא היה הראשון בהקמת מכר לאה (קוראל) לעדר הבקר; קדמו לו חוות החולה, כפר רופין וקיבוץ מגן. היתרון שבמכר לאה — חיסכון בחומרי ריפוד והנוחות שבהפך רדה בין מרבץ הבקר לבין שטח ומקום ההאבסה. מקום המרבץ מכוסה גג, ללא קירות; הגג צריך להיות מורם למדי, כדי שהשמש תחדור משך

ערוך קל מזה הנגרם, בעיקר להתפתחות הרי-אות של הוולדות הרכים, בעקב חוסר תנועה חופשית בשבועות הראשונים. פרט קטן נוסף: בסככת העגלות דרוש לגיל הזה פחות ממחצית המקום שהוצע בתכנית. כמו כן אין צורך בחי-בור לביוב.

עקיבא אבני

גבעת-ברנר, 28.3.65

תמונה 1. מראה כללי של מכלאות הבקר בשלוחות